

J. Ekelmans
p/a Postbus 93455
2509 AL Den Haag

Ministerie van Veiligheid en Justitie
De heer mr. I.W. Opstelten
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

's-Gravenhage, 19 december 2013

Geachte heer Opstelten,

U heeft gevraagd om commentaar op het conceptwetsvoorstel over herziening van het procesrecht voor de eerste aanleg, bij voorkeur in de vorm van concrete suggesties.

Graag maak ik van de geboden gelegenheid gebruik. Omwille van de leesbaarheid geen lange bespiegelingen over uw voorstel, geen enerzijds/anderzijds, wel concrete suggesties voor verbetering van het wetsvoorstel en de onderbouwing daarvan.

1. Maak het voorstel niet gewichtiger dan het is.

Wat buiten de digitalisering als nieuw wordt gepresenteerd, is meer dan eens een bevestiging van hetgeen al bestaat. Voorbeelden: ook nu al heeft de rechter de regie, ook nu al kan de rechter de datum voor een mondelinge behandeling bepalen bij de aanvang van de zaak, zie – bijvoorbeeld – de experimenten in Arnhem en Den Haag en ook nu al heeft de rechter de opties om van het standaardpatroon af te wijken waarin het wetsvoorstel voorziet.

2. Kies voor één methode van oproeping.

Overweging verdient om niet met twee oproepingssystemen te werken, maar met één: oproeping door de rechtbank vermindert twee stappen (het opstellen en verzenden van een oproepingsbericht door de rechtbank én het vervolgens doorsturen van dat bericht door de procespartij) tot één. Dat wegsnijden van vermijdbare activiteiten zou ook goed passen bij het versnellen van het logistieke proces, waarvan het wetsvoorstel verder is doordrongen en harmoniseert met het bestuursrecht, waar de oproeping evenzeer door de rechter geschiedt. Zo u aarzelt bij die keuze, omdat dat tot meer kosten voor de rechtspraak leidt: om die reden kan vastgehouden worden aan een toch al voorgestelde verhoging van het griffierecht in eerste aanleg. Alternatief is dat de besparingen oplopend tot bijna 10%, die u voorziet door digitalisering, ook ten goede komen aan procespartijen doordat de oproeping ook in de huidige vorderingszaken door de rechter geschiedt zonder dat een prijsverhoging wordt doorgevoerd. Het ministerie zou zich met die keuze om de kosten niet te verhogen in goed gezelschap bevinden: talrijk zijn zij die in het huidige tijdsgewricht meer voor minder doen.

3. Kies echt (!) voor één basisprocedure.

Aanbeveling verdient om niet te werken met één procedure met twee inhoudelijk afwijkende varianten (vorderingen en verzoeken). De verschillen tussen de twee varianten zijn te klein om twee regelingen te rechtvaardigen. Als u het makkelijk vindt om in het procesrecht van vorderingen en verzoeken te blijven spreken, omdat de materiële wetgeving die of naar vorderen óf naar verzoeken verwijst dan ongewijzigd kan blijven, zou in de basisprocedure bepaald kunnen worden dat die van toepassing is op vorderingen en verzoeken. Een aparte regeling is dan niet nodig behoudens enkele onschuldige afwijkingen (bijvoorbeeld over de mogelijkheid om bij verstek uitspraak te doen).

4. Maak het wetsontwerp makkelijker leesbaar.

Wordt gekozen voor één systeem van oproeping en één basisprocedure, dan wordt het wetsvoorstel vanzelf makkelijker leesbaar.

5. Waarborg dat een eventuele afwijking van het basismodel tijdig wordt afgestemd .

De wetenschap dat er in principe uitspraak wordt gedaan na de mondelinge behandeling noodzaakt partijen ook in complexe procedures om meteen alles uit de kast te halen, terwijl dat misschien niet nodig is. Het onderwerp is voor de procespartijen en rechters die dit raakt zo belangrijk, dat aanbeveling verdient om

in de wettekst te laten zien dat en hoe de wetgever daadwerkelijk bevordert dat voor zaken die off the beaten track zijn, snel door of met de rechter zo afgestemd kan worden, dat en hoe het geschil efficiënt kan worden aangepakt. Logisch is, dat die afstemming plaatsvindt, wanneer de datum voor de mondelinge behandeling wordt bepaald: dan moet immers door de rechtspraak ook een keuze worden gemaakt, welke aanpak bij de mondelinge behandeling vereist is en door welke rechter(s) de zaak derhalve zal worden behandeld. Latere afstemming heeft ook als nadeel, dat er dan wellicht al veel te veel werk verzet is door de procespartijen en dat het hek bovendien van de dam is. Als één van de partijen uitdijt, wil de ander niet achterblijven (of durft hij dat niet).

6. Waarborg een goed verloop van de mondelinge behandeling.

Voor de zaken met mondelinge behandeling is, zoals de toelichting ook aangeeft, essentieel dat die goed wordt voorbereid. Dat zou bevestigd kunnen worden door uitdrukkelijk in de wet te bepalen dat de rechter (niet, zoals het er nu staat: de griffier) de doelen van de mondelinge behandeling mededeelt, niet “zo mogelijk”, maar tenzij de rechter er op mag vertrouwen dat die doelstellingen voor partijen helder zijn. Uitgewerkt zou kunnen worden, dat die mededeling tijdig (14 dagen?) voor de zitting moet geschieden (in beginsel) nadat partijen gehoord zijn, waarbij dat horen natuurlijk ook digitaal kan plaatsvinden.

7. Hanteer inhoudelijke criteria voor processuele beslissingen.

Aanbeveling verdient om steeds te expliciteren aan de hand van welke inhoudelijke maatstaf de rechter zijn beslissingen neemt. Dat vergt wijziging van teksten, waarin slechts een beschrijving van de handelwijze wordt gegeven (voorbeeld: keuze voor wel/niet mondelinge behandeling) in een tekst, waarbij helder wordt, welke maatstaf moet worden gehanteerd (wat mij betreft: dat een mondelinge behandeling achterwege kan blijven indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat de rechter onbevoegd is of de vordering onherstelbaar (on)gegrond (tenzij een partij om mondelinge behandeling verzoekt)). Het hanteren van inhoudelijke criteria past ook goed bij de ontwikkeling van de afgelopen jaren, waarin de rechter in procesreglementen de normen die hij hanteert, heeft geëxpliciteerd en voorkomt dat ruimte ontstaat voor onvoorspelbaarheid en daarmee willekeur die ook minder van deze (transparante) tijd lijkt.

8. Waarborg de gerechtvaardigde belangen van partijen.

Overdenking verdient om ook in de wettekst te bevestigen, dat partijen zich er van verzekerd kunnen weten, dat de dienstverlening die de rechtspraak heeft te bieden ook in het teken van service voor hen staat. Dat zou kunnen door te benadrukken, niet in de toelichting maar in de tekst van de wet, dat en hoe met hun gerechtvaardigde belangen en wensen rekening wordt gehouden bijvoorbeeld doordat extra proceshandelingen moeten (niet, zoals het nu is verwoord: kunnen) plaatsvinden indien dat op grond van hoor en wederhoor of goede instructie noodzakelijk is, doordat uitstel wordt verleend wanneer zij op grond van klemmende redenen of overmacht een uitstel vragen of doordat een andere aanpak wordt gekozen, indien zij gezamenlijk een andere aanpak vragen of gezamenlijk verzoeken om de zaak voorshands niet verder te behandelen. Hier kunt u punten scoren: passages in de toelichting over het belang voor de rechtspraak van behoorlijke planning kunnen de indruk wekken dat dit *ene* belang tot het *enige* belang wordt verheven.

9. Waarborg de waarheidsvinding bij bewijslevering door bescheiden.

Aanbeveling verdient om te waarborgen dat bescheiden zoals dat ook thans het geval is door elk van partijen te allen tijde gevorderd kunnen worden, nu bewijs immers te allen tijde aangeboden kan worden en niet – zoals in het voorstel is bepaald - in beginsel slechts bij verweer of uiterlijk 10 dagen voor de mondelinge behandeling. De verder niet geclausuleerde *bevoegdheid* van de rechter om ook in een latere fase van de procedure bewijslevering door bescheiden toe te staan, oogt als een te vergaande beperking op het zwaarwegende maatschappelijke belang van de waarheidsvinding.

10. Herstel slips of the pen.

Ik denk dat alsnog in de wet bepaald zou moeten worden, dat het verzoekschrift natuurlijk de NAW-gegevens van de verweerder/belanghebbenden moet bevatten én dat de tekst aangepast zou moeten worden, waaruit afgeleid zou moeten worden dat een verweerder na het verweerschrift geen nieuwe gronden voor verweer op zou mogen voeren. Dat is vast niet de bedoeling al was het maar, omdat ook de eiser zijn eis mag wijzigen.

11. Verstrek empirische gegevens.

Overweging verdient om te laten zien hoe de procedure thans verloopt én door welke maatregelen (snelle vaststelling datum comparitie, vervallen repliek/dupliek bij kantonrechter?) vooral versnelling wordt verwacht én bij welk soort zaken die versnelling erin zit. Dat valt toe te lichten door te verstrekken het rapport dat door consultants ter voorbereiding van het wetsontwerp is geschreven en inzicht te geven in de empirische gegevens van de Raad voor de Rechtspraak, het WODC en uw eigen ministerie. Er zit een schat aan informatie in, waarmee zichtbaar gemaakt kan worden wat de feitelijke betekenis is van bespiegelingen over de inhoud van het proces. Vermeldenswaard is ook wat lopende projecten over innovaties in de procesgang leren: die innovaties zijn (o.a. Den Haag en Arnhem) niet voor niets intern geëvalueerd.

12. Licht toe, wanneer de door u voorgestane doorlooptijden gerealiseerd zullen worden.

De bekorting van de duur van procedures leidt er toe, dat werk naar voren wordt gehaald met als gevolg dat lopende werkzaamheden én oorspronkelijk toekomstige werkzaamheden tegelijkertijd verricht moeten worden. Bij handhaving van de personele capaciteit van de rechtspraak (of van procespartijen en/of hun rechtshulpverleners) is dat maar beperkt mogelijk, zodat er (geruime?) tijd overheen zal gaan, voordat de voorgestane doorlooptijden gerealiseerd (kunnen) worden.

13. Heb het over rechtspraak van de Hoge Raad.

De Hoge Raad kwam ik in de toelichting nauwelijks tegen. Dat doet het wetsvoorstel en de Hoge Raad tekort. Overdenking verdient om te laten zien, wat van hetgeen beoogd wordt, nu al te vinden is in rechtspraak van de Hoge Raad. Voorbeeld: het arrest van de Hoge Raad, waarin is uitgemaakt dat incidenten in beginsel niet mogen leiden tot vertraging van de hoofdzaak. Vermeldenswaard is ook de rechtspraak, waar het wetsontwerp van afwijkt zoals – bijvoorbeeld – de rechtspraak over het acht slaan op kort voor of tijdens een mondelinge behandeling verstrekke bescheiden.

14. Leg uit, wat u doet met andere lopende initiatieven.

Het wetsvoorstel bevat veel beschrijving, ook al is het in andere woorden, van wat er nu al is. Er is echter meer onder de zon. Aanbeveling verdient om aan te geven hoe u met dat meerdere omgaat en derhalve ook, wat u wil met mediation (de drie

wetsvoorstellen van Ard van der Steur), de deelgeschillenregeling (evaluatie begin volgend jaar gereed?) en het wetsvoorstel inzagerecht. Elk van die onderwerpen raakt aan de procedure in eerste aanleg.

De behoefte dat bij geschilbeslechting het goede gedaan wordt, is wat de partijen, rechtshulpverleners en rechters betrokken bij geschilbeslechting dag in dag uit verenigt, ook als zij (allen!) beseffen dat wat het goede is niet steeds overeenstemt met wat zij daar zelf onder verstaan. Met een aansprekend voorstel dat de betrokken belangen evenwichtig waarborgt vallen de harten van velen te winnen.

Ik wens u en over uw hoofd degenen die het wetsontwerp schrijven veel plezier en succes bij de voltooiing van het wetsontwerp.

Hoogachtend,

J. Ekelmans

